

Κατευθυντήριες οδηγίες
EULAR:
Διαχείριση Καρδιαγγειακού
Κινδύνου στα Ρευματικά και
Μυοσκελετικά Νοσήματα

Συμπεριλαμβανομένων:
Συστηματικού Ερυθηματώδους Λύκου /
Αντιφωσfolιπιδικού συνδρόμου

Αναστάσιος Καραμανάκος

Ρευματολόγος

Γ.Ν.Α. Λαϊκό

Εισαγωγή

↑ Καρδιαγγειακός κίνδυνος σε ασθενείς με:

- Ουρική αρθρίτιδα
- Αγγειίτιδες
- Συστηματικό Σκληρόδερμα (SSc)
- Μυοσίτιδες
- Μεικτή νόσο συνδετικού ιστού (MCTD)
- Σύνδρομο Sjögren (SS)
- Συστηματικό ερυθηματώδη λύκο (SLE)
- Αντιφωσφολιπιδικό σύνδρομο (APS)

Καρδιαγγειακός κίνδυνος σε ασθενείς με ρευματικά νοσήματα

- Δεν εξηγείται πλήρως από τους κλασικούς παράγοντες κινδύνου
- **Χρόνια φλεγμονή:** Παίζει καταλυτικό ρόλο
- Παραμένει άγνωστο εάν οι παρενέργειες των φαρμάκων έναντι της αντιφλεγμονώδους δράσης τους επιδρούν στον ΚΚ

Επίπεδο τεκμηρίωσης – Level of evidence (LoE)

1a	Συστηματική ανασκόπηση τυχαιοποιημένων ελεγχόμενων μελετών
1b	Τυχαιοποιημένη κλινική μελέτη
2a	Συστηματική ανασκόπηση μελετών κοόρτης
2b	Μελέτη κοόρτης (και χαμηλής ποιότητας τυχαιοποιημένη κλινική μελέτη)
3a	Συστηματική ανασκόπηση μελετών ασθενών - μαρτύρων
3b	Μελέτη ασθενών - μαρτύρων
4	Παρουσίαση σειράς περιστατικών και χαμηλής ποιότητας κοόρτη και μελέτη ασθενών – μαρτύρων
5	Γνώμη ειδικών

Βαθμός σύστασης – Grade of Recommendation (GoR)

A	Συνεκτικά αποτελέσματα από μελέτες επιπέδου 1
B	Συνεκτικά αποτελέσματα από μελέτες επιπέδου 2 ή 3
C	Μελέτες 4 ^{ου} επιπέδου ή παρέκταση από μελέτες επιπέδου 2 ή 3
D	Στοιχεία 5 ^{ου} επιπέδου ή μη συνεπείς / μη καταληκτικές μελέτες οποιουδήποτε επιπέδου

Γενικές αρχές

- Υποχρεωτική η επίγνωση του ↑ καρδιαγγειακού κινδύνου (ΚΚ) - μείωση της ενεργότητας της νόσου → μειώνει τον ΚΚ
- **Ρευματολόγοι:** Κύριοι υπεύθυνοι για την εκτίμηση / διαχείριση του ΚΚ σε συνεργασία με άλλες ειδικότητες
  - Γενικοί ιατροί - παθολόγοι - καρδιολόγοι
- **Εκτίμηση ΚΚ:** Σε όλους τους ασθενείς με ρευματικά νοσήματα
  - Περιλαμβάνει: Αξιολόγηση / έλεγχο των παραγόντων κινδύνου (κάπνισμα, ΑΥ, ΔΣΛ, ΣΔ)
  - 6 μήνες από τη διάγνωση και...
- Εκπαίδευση – συμβουλευτική ασθενών

Κατευθυντήριες οδηγίες

Ουρική αρθρίτιδα, αγγειίτιδες, ΣΣκ, μυοσίτιδες, ΜΝΣΙ, ΣSj

Προγνωστικά εργαλεία ΚΚ:

- Framingham Risk Score (FRS)
- Systematic Coronary Risk Evaluation (SCORE)
- QRISK3
- Όπως στον γενικό πληθυσμό

Όμως σε ANCA – σχετιζόμενες αγγειίτιδες:

- Υποεκτίμηση ρίσκου από το Framingham σκορ
- Μοντέλο EUVAS + τροποποιημένοι Framingham παράγοντες κινδύνου (ηλικία, διαστολική υπέρταση, PR3 ANCA)

LoE:5, GoR: D

LoE:2b, GoR: D

Κατευθυντήριες οδηγίες

Ουρική αρθρίτιδα, αγγειίτιδες, ΣΣκ, μυοσίτιδες, ΜΝΣΙ, ΣSj

Παραδοσιακοί παράγοντες ΚΚ:

Αρτηριακή πίεση

- GCA + β-αναστολείς -> ↑ σοβαρά εγκεφαλικά ισχαιμικά
- SSc + CCB/ACEI/ARB -> ↓ κοιλιακές αρρυθμίες
- Όπως στον γενικό πληθυσμό

Ουρική αρθρίτιδα:

- Προτιμότερο να αποφεύγονται τα διουρητικά (↑ SUA)
- Χρήση CCB ή Losartan

LoE:5, GoR: D

LoE:5, GoR: D

Κατευθυντήριες οδηγίες

Ουρική αρθρίτιδα, αγγειίτιδες, ΣΣκ, μυοσίτιδες, ΜΝΣΙ, ΣSj

ΣΣκ:

- Προτιμότερο να αποφεύγονται οι β-αναστολείς (Raynaud's)

Δυσλιπιδαιμία:

- Ουρική αρθρίτιδα + στατίνη → ↓ θνησιμότητα στα 5 και 10 έτη
  - Μυοτοξικότητα από συγχορήγηση στατίνης + προφυλακτικής κολχικίνης (0.5 mg/ημ) → Σπάνια, δεν συνιστάται διακοπή στατίνης
  - GCA + στατίνη → ↓ νοσηλείες λόγω καρδιαγγειακού επεισοδίου (μακροχρόνια, αθροιστική θεραπεία)
- Όπως στον γενικό πληθυσμό

LoE:5, GoR: D

LoE:5, GoR: D

Κατευθυντήριες
οδηγίες
Ουρική αρθρίτιδα,
αγγειίτιδες, ΣΣκ,
μυοσίτιδες, ΜΝΣΙ, ΣSj

Πρωτογενής Πρόληψη (LDA)

- **EULAR 2009:** Ασπιρίνη για πρόληψη καρδιαγγειακών/ΑΕΕ συμβάντων στις LVV (LoE: 3, GoR: C)
- ACR 2021: Ασπιρίνη μόνο σε κρίσιμη/περιορισμένης ροής LVV
- **EULAR 2020:** Μη απαραίτητη, μόνο όταν ενδείκνυται για άλλους λόγους
- Καμία μελέτη που να αναφέρεται στα άλλα νοσήματα
  - Όπως στον γενικό πληθυσμό

Επίπεδα ουρικού οξέος ορού (SUA)

- Για κάθε 0.06 mmol/L (1 mg/dL) ↑ SUA → ↑ ΚΚ
- Ισχυρότερη συσχέτιση όταν SUA > 0.48 mmol/L (8mg/dL)
  - Στόχος: SUA < 0.36 mmol/L (6 mg/dL) → ↓ ΚΚ

LoE: 2b/5, GoR:D

LoE: 2b, GoR: C

Κατευθυντήριες οδηγίες

Ουρική αρθρίτιδα,
αγγειίτιδες, ΣΣκ,
μυοσίτιδες, ΜΝΣΙ, ΣSj

Θεραπεία ↓ SUA (ULT)

- CARES trial 2018: ↑ θνησιμότητα με φεβουξοστάτη (περιορισμοί μελέτης!)
- FAST trial 2020: καμία διαφορά μεταξύ αλλοπουρινόλης και φεβουξοστάτης

➤ Δεν προτείνεται συγκεκριμένη ULT για ↓ ΚΚ

LoE: 1b, GoR: B

Κατευθυντήριες οδηγίες

Ουρική αρθρίτιδα,
αγγειίτιδες, ΣΣκ,
μυοσίτιδες, ΜΝΣΙ, ΣSj

Παράγοντες σχετιζόμενοι με τη νόσο:

ANCA σχετιζόμενες αγγειίτιδες:

- ↑ BVAS v3 → ↑ ΚΚ
- Επίτευξη/συντήρησης ύφεσης → ↓ ΚΚ

GCA:

- ↑ ημερήσια/αρθροιστική δόση πρεδνιζολόνης → ↑ ΚΚ
- Προσθήκη ανοσοκατασταλτικού παράγοντα → ↓ ΚΚ
- Ιδανική δοσολογία κορτικοστεροειδών: ↓ κίνδυνος υποτροπής, ↓ κίνδυνος παρενεργειών

LoE: 2b, GoR: D

LoE: 2b, GoR: D

Προγνωστικά εργαλεία ΚΚ:

ΣΕΛ:

- **FRS και SCORE:** ↓ ευαισθησία
- **QRISK3:** μη σταθμισμένο
- **Χρήση FRS 2.0:** ↑ ευαισθησία ως προς τον κίνδυνο ΑΕΕ
- **Ειδικό σκορ υπολογισμού ΚΚ:** Παράγοντες νόσου (SLEDAI, LA, ↓C3) + παραδοσιακοί παράγοντες κινδύνου → μη σταθμισμένο

ΑΦΣ:

- Καμία σχετική μελέτη
- **Τροποποιημένο aGAPSSCVD σκορ:** ΑΥ, ΔΣΛ, aPL abs + ΣΔ, κάπνισμα, παχυσαρκία
- Ενδεδειγμένος έλεγχος για παράγοντες ΚΚ (παραδοσιακούς και σχετιζόμενους με τη νόσο)

Κατευθυντήριες
οδηγίες
ΣΕΛ/ΑΦΣ

Παραδοσιακοί παράγοντες ΚΚ:

Αρτηριακή πίεση

ΣΕΛ:

- $\uparrow$ ΑΠ $\rightarrow$ $\uparrow$ Στεφανιαία νόσος / ΑΕΕ
- ΚΚ: $\uparrow$ ΣΑΠ > ΔΑΠ
- **Στόχος:** < 130/80 mmHg

ΣΕΛ νεφρίτιδα:

- Λόγος πρωτεΐνης/κρεατινίνης ούρων (UPCR) > 500 mg/g ή ΑΥ $\rightarrow$ ΑΜΕΑ ή ΑΥΑ

ΑΦΣ:

- Όπως στο γενικό πληθυσμό

Κατευθυντήριες
οδηγίες
ΣΕΛ/ΑΦΣ

LoE:2b, GoR: C

LoE:5, GoR: D

LoE:5, GoR: D

Κατευθυντήριες
οδηγίες
ΣΕΛ/ΑΦΣ

Παραδοσιακοί παράγοντες ΚΚ:

Δυσλιπιδαιμία

ΣΕΛ ή/και ΑΦΣ:

- **Στατίνες:** ↓ κινδύνου ΣΝ / ΑΕΕ (βραχυ - μακροχρόνια θεραπεία) στον ΣΕΛ
  - Καμία μελέτη για την επίδραση των αντιλιπιδαιμικών στο ΑΦΣ
- Όπως στο γενικό πληθυσμό

LoE:5, GoR: D

Κατευθυντήριες οδηγίες ΣΕΛ/ΑΦΣ

Πρωτογενής Πρόληψη (LDA)

ΣΕΛ:

- Βάση εξατομικευμένου ΚΚ (↑ ρίσκου aPL προφίλ)

LoE:2b, GoR: D

ΑΦΣ:

- Ασυμπτωματικοί με ↑ ρίσκου aPL προφίλ (με ή χωρίς παραδοσιακούς παράγοντες κινδύνου)
- Προφυλακτική θεραπεία με LDA (75-100mg/ημ.)
- Ασθενείς με ΣΕΛ χωρίς ιστορικό θρόμβωσης ή επιπλοκή κύησης και ↑ ρίσκου aPL προφίλ
- Προφυλακτική θεραπεία με LDA (75-100mg/ημ.)
- Ασθενείς με ΣΕΛ χωρίς ιστορικό θρόμβωσης ή επιπλοκή κύησης και ↓ ρίσκου aPL προφίλ
- Εκτίμηση για προφυλακτική θεραπεία με LDA (75-100mg/ημ.)

LoE:2a, GoR: B

LoE:2a, GoR: B

LoE:2b, GoR: C

Κατευθυντήριες
οδηγίες
ΣΕΛ/ΑΦΣ

Παράγοντες σχετιζόμενοι με τη νόσο:

ΣΕΛ:

Ενεργότητα:

- $\uparrow$ SLEDAI $\rightarrow$ $\uparrow$ ΚΚ (μη γραμμική συσχέτιση, χρόνια ενεργότητα)
- Αθροιστικός κίνδυνος: Θεραπεία + ενεργότητα
- Χαμηλή ενεργότητα νόσου = χαμηλός καρδιαγγειακός κίνδυνος

LoE:2b, GoR: B

Κορτικοστεροειδή:

- Μέση ημερήσια δόση, αθροιστική έκθεση, πρεδνιζολόνη $\geq$ 30μγ/ημ. $\rightarrow$ $\uparrow$ ΚΚ
- Μικρότερη δυνατή δόση κορτικοστεροειδών $\rightarrow$ $\downarrow$ ΚΚ

LoE:2b, GoR: C

Παράγοντες σχετιζόμενοι με τη νόσο:

ΣΕΛ:

Ανοσοκατασταλτικοί παράγοντες:

- Ουδέτερα αποτελέσματα: MTX, MMF, CsA, RTX
- Αντιφαιτικά αποτελέσματα: CYC, AZA
- ↑ ρίσκο καρδιαγγειακών συμβάντων στη LUMINA και Hopkins Lupus μελέτες κοόρτης
- Καμία μελέτη δεν έλαβε υπόψιν τη σύγχυση από ένδειξη (confounding by indication)
- Καμία ανοσοκατασταλτική θεραπεία δεν προτείνεται για τη μείωση του καρδιαγγειακού κινδύνου

LoE:2b, GoR: C

Κατευθυντήριες
οδηγίες
ΣΕΛ/ΑΦΣ

Κατευθυντήριες
οδηγίες
ΣΕΛ/ΑΦΣ

Παράγοντες σχετιζόμενοι με τη νόσο:

ΣΕΛ:

Υδροξυχλωροκίνη:

- Προστατευτικά ή ουδέτερα αποτελέσματα
  - Καμία αναφερόμενη συσχέτιση σχετικά με το ρίσκο ΑΕΕ
  - Διαστρωμάτωση κινδύνου σε συνύπαρξη ΑΦΣ/ aPL προφίλ?
- Χορήγηση σε όλους τους ασθενείς (εκτός αντένδειξης) → ↓ καρδιαγγειακών συμβάντων

LoE:2b, GoR: B

ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ

- Πρακτική ολιστικής ιατρικής
- Ενημέρωση και εκπαίδευση σχετικά με τον ΚΚ
- Δικαιολογημένες - στοχευμένες φαρμακευτικές παρεμβάσεις
- Σταθμισμένα τροποποιημένα σκορ ΚΚ για ρευματικά νοσήματα
- Περισσότερες μελέτες σχετικά με τον ΚΚ στα ρευματικά νοσήματα

T₁

H₄

A₁

N₁

K₅

Y₄

O₁

U₁

S₁

A₁

G₂

C₃

E₁

R₁

H₄

A

L

I